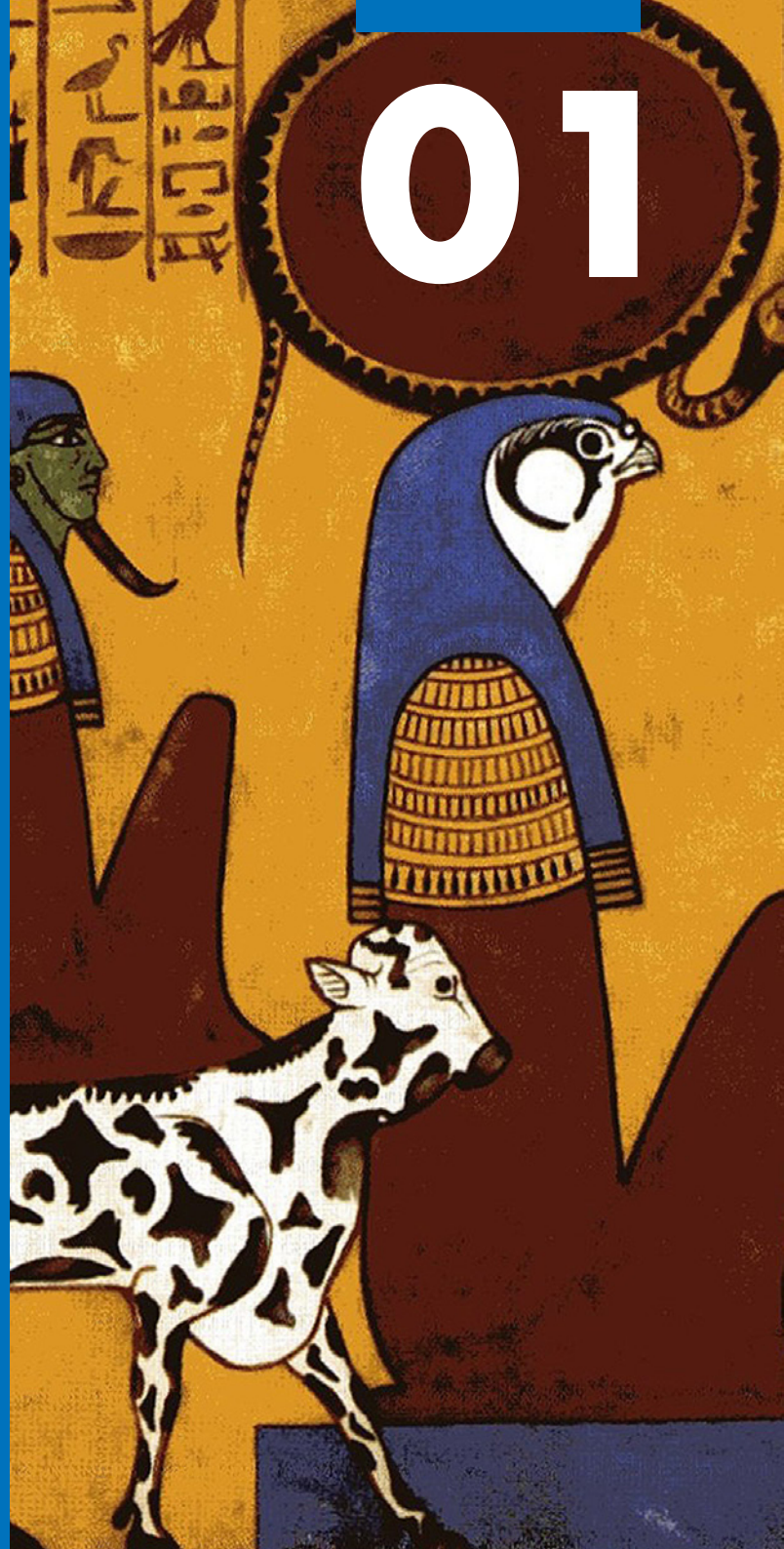


01

HISTORIE
STATISTIKY
**PRAVĚK
A STAROVĚK**



PRAVĚK A STAROVĚK

UŽ TEHDY BYLA STATISTIKA?



↑ *Soupis dobytka se ve starověkém Egyptě konal každé dva roky.*

VÍTE, ŽE

jeden z nejstarších dokladů o užití tzv. vrubovky pro číselné záznamy pochází už z paleolitu a byl nalezen roku 1937 ve Věstonicích na Moravě? Je to asi 18 cm dlouhá kost mladého vlka, na níž je vyryto 55 hlubokých zářezů. Prvních 25 je uspořádáno do skupin po pěti. Po nich následuje dvakrát tak dlouhý zářez, kterým řada končí. Pak začíná opět dvojnásobně dlouhým zářezem nová řada, která obsahuje 30 vrubů.

V období pravěku se ještě nesetkáme se statistikou, ale rozvoj myšlení a jazyka umožnil již v neolitu vznik a používání abstraktních pojmů – číselovek. Číselné zprávy se uchovávaly různými způsoby: jako zářezy na kosti či na holi (tzv. vrubovky), jako uzlíky na provaze, obláčky nebo třeba pomocí lastur seřazených do skupin nejčastěji po pěti.

První počátky evidence, a tedy i statistiky, můžeme nalézt v záznamech o hospodářském a společenském životě již od nejstarších civilizací. Svědčí o tom památky starého Sumeru, Mezopotámie, Kréty a Řecka i starého Egypta a Číny. Panovníci již ve starověku chtěli mít přehled o tom, komu vládnou, kolik vyberou na daních, kolik vojáků mohou poslat do války nebo kolik osob pro ně může pracovat.

Nejstarší písemné památky mající statistickou povahu pocházejí ze starého Sumeru. Byly to zápisy o počtu osob, úrodě a počtu hospodářských zvířat. Ve starověkém Egyptě se každý druhý rok prováděl soupis dobytka. Když byla zavedena daň z hlavy, vyžadovalo to vytvoření soupisu obyvatel a následně jeho stálou aktualizaci. Vyměřovala se i daň z půdy. Její výše se odvozovala nejen od výměry pozemku, ale také od úrovně záplav zúrodnujících pozemek.



↑ *Věstonická vrubovka. Vlčí kost se zářezy je jeden z nejstarších dokladů o používání čísel.*



↑ Pieter Bruegel st.: Sčítání lidu v Betlémě (výřez).

STAROVĚKÝ ŘÍM PROPRACOVANÝ CENZUS

Zjišťování počtu osob měli ve starém Římě na starosti speciální úředníci – cenzoři. Cenzus byl povinný pro všechny římské občany, později byla tato povinnost rozšířena na všechny osoby žijící pod vládou Říma. Osvobozeny byly jen osoby v moci otcovské (vdané ženy a děti – ty přihlašoval manžel, resp. otec), dále vdovy a sirotci, které přihlašoval poručník. Kdo se k cenzu nedostavil bez vážné příčiny, propadl statkem i životem. Cenu majetku v určité sumě udával sám sčítaný, ale definitivní slovo měl cenzor. Podle výše jmění byla potom stanovena daň.

VÍTE, ŽE...

světově nejrozšířenější zprávou o statistickém zjišťování je bezesporu zpráva o sčítání lidu, kterou nacházíme u evangelisty Lukáše. „Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal z Galileje, města Nazaretu, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina...“

